

Učiteljski

TOVARŠ.

Izhaja
1. in 15. dne vsakega
meseča na celi pol.

List za šolo in dom.

Velja
za vse leto 2 gl. 50 kr.,
za pol leta 1 gl. 30 kr.

List 23.

V Ljubljani 1. decembra 1871.

Tečaj XI.

Potreba ljudskih šol.

Marsikteremu se bode odveč zdelo, da povdarjamo važnost ljudskih učilnic, da namreč dan danes ni treba več o koristi dobrih šol pripovedovati; kajti to spoznava že splošni svet. Ako pa stvar še globokejše premišljujemo, ako opazujemo slabi stan ljudskega šolstva po Kranjskem in tudi po mnogo drugih avstrijskih deželah in kronovinah, in ako te slabe šole primerjamo z dobro vredjenimi učilnicami, spoznali bodemo, da ni prazno delo, razgovarjati se o koristi dobrih ljudskih šol. Pomisliti namreč moramo, da je dosti-krat ravno nevednost in nerazumnost vzrok, da se ne umé blagor ljudskih šol, in da se za tega del za nje noče skrbeti. Večkrat se sicer tudi v besedi priznava dobrota učilnic, toda volja je preslaba, da bi se dobre misli in nameni v djanji izverševala. Zatoraj bode namen teh verstic, dokazati prvič veliko korist in potrebo ljudskih šol in drugič vnemati vse stanove za narodno ljudsko šolstvo in omiko.

Namen ljudskih šol sedanjih časov je ta, da v njih mladina vseh stanov, torej splošnega ljudstva pridobi najpotrebnejših naukov za časno in večno življenje. Ljudske šole niso torej odločene v izobraženje samo otrokom omikanih ali bogatih staršev, ali samo za mladino gosposkega stanu, ali le za uradniški, tergovski in obertnijski stan, — nikakor ne: ljudske šole so namenjene tudi kmetiški mladini, tudi otrokom delalcev vsake verste, tedaj za vse stanove, od najvišjega do najnižjega.

Vprašajmo pa, ali je treba slovenskemu ljudstvu, katero imamo zlasti pred očmi, ljudskih šol? Ali potrebuje slovenski kmet in njegova mladina poduka? Ali so naši delalci, rokodelci, obertniki in tergovci za svoj stan in za svoj posel dovelj izobraženi in podučeni? Odgovor na to vprašanje nam kaže, da vsem tem so naj živejša potreba

dobro vredjene narodne ljudske šole. Da se bomo o tem prepričali, idimo na kmete in opazujemo obdelovanje polja, preiskujemo kmetovo gospodarstvo. Pogovarjajmo se s kmetiškim ljudstvom, z bogatim in revnim, pozvedajmo o njihovih vednostih in znanostih, pazimo na njih vedenje in splošno ravnanje, in spoznali bomo, da se niso v njih mladosti ničesar učili in tudi v poznejših letih le malo koristnih in praktičnih naukov za lažje življenje pridobili. Ako pregledujemo poljedelstvo naših kmetov, ako gledamo na njihovo živinorejo ali sadjerejo, zopet imamo že več skušenj o nevednosti naših kmetov. Še bolj žalostno je videti, da ne znajo niti čebel niti sviloprejk prav gleštat in rediti. Iz nevednosti pa tudi zelo izvira splošna revščina, ki je ravno pri našem kmetu doma.

Kakor malo je še naš kmet izveden v rečeh, ktere bi praktično lahko z največjo koristjo pri svojem delu rabil, ravno tako slabo je z njegovo duševno izobraženostjo. Kako malo naših kmetov zna brati in pisati svoj materni jezik? Koliko zelo nas v tem presezajo drugi narodi v Avstriji in drugod? Koliko bolj je v tej zadevi izurjen nemški in česki kmetovalec? Kako malo so našemu kmetišskemu ljudstvu znane potrebni nauki iz zemljepisja, zgodovine in prirodoznanstva? Kako malo vedo naši ljudje o velikosti in podobi zemlje, solnca in zvezd? Kako malo poznajo različna dežela in mesta? Še svoja ožja domovina jim je skorej čisto neznana! Kako malo razume prirodnine, ki so celo v njegovem obližji! Kako slabo si razlaga vsakdanje naravne prikazni! In vse to mu je neobhodno treba vedeti; vsi ti nauki bi mu pripomogli v zboljšanje svojega revnega materialnega stanu.

Nasproti pa vidimo, da ima veselje le nad raznoverstnimi sirovimi burkami. Le malo zlahtnega opaziš pri njegovem razveseljevanji. Pijančevanje je že žalibog po mnogih krajih edina zabava kmetiških ljudi. Branje koristnih knjig in časnikov, umno pogovarjanje o raznih dogodkih, znajdbah, naukih in drugih predmetih, zbiranje v društva in družčine; to se le zelo poredkoma pri nas nahaja.

Vsemu temu pa more pomagati le prava ljudska šola. Ljudski učitelj mora tudi kmečko mladino vaditi vsega potrebnega, koristnega in lepega. On mora mladini vcepiti veselje do umnega kmetovanja, do privednega gospodarjenja; on jej mora ljubezen obuditi do domačega kraja, do domovine. Učitelj mora tudi kmečkim otrokom pripomoči in jih napeljevati do večje izobraženosti, ktero mu je dan danes treba na vsaki način.

Takisto bodo ljudske šole koristile tudi drugim stanovom. Tudi navadni delalci, rokodelci, obertniki in kupci, katerih je sploh jako malo — zlasti pomanjkuje rokodelcev in obertnikov — ki so za svoja

opravila potrebno podučeni. Naše rokodelstvo in obertništvo je v jako slabem stanu. In to zlasti zavlja tega, ker rokodelcem in obertnikom primanjkuje splošne izobraženosti. Premalo so izvedeni v branji in pisanji, zato se ne znajo sami dalje izobraževati in vedno ostanejo pri starem kopitu. Enako je tudi s kupci, katerim je največji zadržek premala zvedenost. Akoravno morejo le dobre obertniške in tergovske šole izučiti izvedene tergovce in obertnike, vendar naj bi se tudi ljudska šola na te stanove ozirala ter tudi za ta posel mladino pripravljala in navduševala. L.

Slovenski in sosedni učitelji.

Čitaje razne časnike, slovenske in neslovenske, šolske in nešolske, nahajamo večkrat sporočila in novosti o šolskih in učiteljskih zadevah, in njihovih skupščinah. Zlasti nas zanimiva gibanje sosednih učiteljev na jugovzhodu, pa se tudi večkrat oziramo na nemške učitelje na gorenjem Štírskem in gorenjem Koroškem. Nehoté primerjamo potem delovanje sosednih tovaršev s svojimi slovenskimi sobratmi. To smo do sedaj le v duhu storili i ne še razodevali teh svojih misli občinstvu, kar danes v naslednjih versticah nameravamo.

Premišljeva je to stvar došli smo do sklepa:

Akoravno so vse okoliščine slovenskim učiteljem veliko manj vgodne, kakor sosednim učiteljem, vendar se slovenski učitelji le premalo gibljejo in premalo z delavnostjo odlikujejo.

To hočemo tako-le dokazati: Pogledimo najpervo svoje nemške brate na severu! Koliko imajo ti raznih svojih društev? Za vsaki okraj osnujejo si svoje učiteljsko društvo; za celo deželo imajo zopet veliko deželno šolsko društvo. A v teh društvih in zborih niso nedelavni. Shajajo se mnogokrat i posvetujejo o važnih šolskih zadevah in zedinijo v hvalevrednih sklepih, na ktere se vlada i vse učiteljstvo ozira. Imajo skupščine, v katerih se znanstveni predmeti razlagajo i prednašajo; izdajajo svoje šolske časopise po večkrat na mesec, odlikujejo se na šolskem literarnem polji, izdajajo šolske knjige za svoje šole i. t. d.

Ozrimo se na Hervaško! Kaj je bil prvi hervaški učiteljski zbor? Ta zbor, ako se na nič družega ne opiramo, ta velikanski zbor nam je priča pridnosti, navdušenosti hervaških učiteljev, priča ljubezni do poklica, za povzdigo šolstva in učiteljstva!

Še bolj to razumemo, ako opazujemo njih društvo „Učiteljska zadruga“ ali njih nova „literarna skupščina“, ali pa, ako čitamo njih